

ся в умовах швидкого обміну даними та легкого доступу до інформації. Також закінчення Холодної війни створило середовище зі значно більшою кількістю незалежних держав. Різноманітність природи цих нових суб'єктів створює нові виклики для міжнародних відносин.

Джерела та література

1. Кіссінджер Г. Дипломатія / пер. з англ. М. Гоцацук, В. Горбатько. Київ: КМ-БУКС, 2023. 864 с.
2. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Н. Коваль. Київ: Наш формат, 2017. 320 с.
3. Ólafsson J. The Evolving Interpretations of the Origins of the Cold War. 40 p. URL: <https://skemman.is/bitstream/1946/31413/1/BA%20ritgerð.%20Saga.pdf>

Подерня Віктор

Національний університет «Острозька академія»

ВАЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБЛИВОГО ПРАВОВОГО СТАТУСУ АНТАРКТИКИ

Ключові слова: Антарктика, Договір про Антарктику, Консультативні Сторони Договору про Антарктику.

Keywords: Antarctica, Antarctic Treaty, Consultative Parties of the Antarctic Treaty.

На території Антарктики склався особливий правовий режим, не притаманний для жодної іншої території на нашій планеті. Основними міжнародно-правовими актами, які заклали фундамент для правового поля цього регіону, є:

1. Договір про Антарктику (1959) [2];
2. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики (1980) [1];
3. Протокол до договору про Антарктику про захист навколишнього середовища (1991) [3].

Антарктика, відповідно до Договору про Антарктику 1959 року, включає всі землі, розташовані між південним полюсом та шістдесятою паралеллю південної широти. Основу регіону формує шостий материк – Антарктида, а доповнюють прилеглі до неї острови та води Південного океану [3].

Ключовими елементами системи Договору про Антарктику є: мирне використання, міжнародне наукове співробітництво та охорона навколишнього середовища Антарктики, включно з раціональним використанням морських ресурсів Південного океану.

В антарктичному регіоні склалась досить стійка система міжнародних відносин, яка за довгий період часу була спроможна вирішувати всі проблеми мирним шляхом. Та попри свою відносну успішність, цей правовий режим дедалі частіше стикається з низкою викликів та проблем.

Економічні виклики. Впродовж тривалого часу точаться дискусії щодо можливості видобування корисних копалин в Антарктиці. У 1991 р. прийнято мадридський Протокол до договору про Антарктику про захист навколишнього середовища, що на п'ятдесят років заборонив будь-яку розробку корисних копалин у регіоні Антарктики. Основні тези Мадридського протоколу такі [4]:

- Антарктика є природним заповідником, що призначений для світу та науки;
- на материку забороняється розроблення родовищ, промисловий видобуток корисних копалин, за винятком наукових потреб;
- охорона навколишнього середовища є основною вимогою, що враховується під час планування і здійснення будь-якої діяльності в Антарктиці;
- перш ніж розпочинати будь-яку діяльність в Антарктиці, необхідно провести оцінку впливу такої діяльності на екосистему континенту;
- розпочинаючи роботу в Антарктиді, необхідно мати план дій на випадок надзвичайної ситуації [5].

Через те, що цей документ набув чинності в 1998 році після ратифікації Консультативними Сторонами, термін його дії спливає у 2048 році. Тоді буде вирішуватись подальша доля континенту та акваторії Південного океану.

Політичні виклики. Ще до підписання Договору про Антарктику в 1959 році деякі країни висунули свої територіальні претензії на Антарктику. Серед цих країн були: Австралія, Нова Зеландія, Чилі, Аргентина, Великобританія, Норвегія та Франція. В районі антарктичного півострова, де, зокрема, розташована й українська наукова станція «Академік Вернадський», перетинаються територіальні інтереси трьох держав: Чилі, Аргентини та Великобританії. У випадку припинення дії Договору про Антарктику це неодмінно призведе до конфліктів. Війна 1982 року між Аргентиною та Великобританією за Фолклендські острови була напряму пов'язана з Антарктикою. Володіння цими островами на півдні Атлантичного океану дає можливість претендувати на частину антарктичної території. Договір про Антарктику закріпив проміжний статус-кво, який склався на 1959 рік і заборонив висувати будь-які інші територіальні претензії в регіоні.

Екологічні виклики. Усі вищезгадані міжнародні правові документи закріпили статус Антарктики як планетарного заповідника. Будь-яка людська діяльність південніше шістдесятої паралелі чітко регламентується. Та все ж поступово спостерігається збільшення кількості туристів у регіоні, а також багато ресурсів використовується для обслуговування наукових станцій. Все це прямо чи опосередковано наносить шкоду дуже вразливій екосистемі Південного океану та Антарктиди. Антарктика є важливим майданчиком для досліджень змін клімату. Саме тут вчені можуть спостерігати динаміку зміни температури повітря та Світового океану. Проводиться моніторинг швидкості танення льодовиків. Отримані проміжні результати свідчать про негативний вплив людини на стан навколишнього середовища. Екологічний чинник провокує цілу низку сучасних глобальних проблем.

Правові виклики. Нищівного удару по всіх основоположних нормах міжнародного права, зокрема і по системі Договору про Антарктику, завдала агресія РФ проти України. Обидві держави є Консультативними Сторонами Договору про Антарктику з правом голосу. На жаль, якоїсь дієвої відповіді чи покарання для агресора, крім дипломатичного демаршу, антарктичне співтовариство запропонувати не може.

Весь міжнародний мир та безпека довгий час трималися на принципах міжнародного права – імперативних нормах, які заборонено порушувати. Серед таких принципів є принцип «*pacata sunt servanda*» – договори мають виконуватись.

Прецедент, коли один суб'єкт міжнародного права порушує взяті на себе зобов'язання, призводить до конфліктів. Руйнація системи Договору про Антарктику матиме негативні наслідки планетарного масштабу.

Сьогодні до Договору про Антарктику приєдналися 54 країни, але лише 29 Консультативних Сторін мають право голосу, серед них і Україна [4]. Щороку вони беруть участь у Консультативних нарадах, на яких вирішуються всі головні питання спільного управління та взаємодії в регіоні. Рішення на Консультативних нарадах приймаються консенсусом, тому саме на цих 29 країнах лежить особлива відповідальність у розв'язанні нагальних проблем та протидії викликам і загрозам, які постають перед антарктичною спільнотою.

Всі зусилля міжнародного співтовариства повинні бути спрямовані на вирішення нагальних проблем, що постають перед системою Договору про Антарктику. Необхідно виробити виважену політику щодо захисту навколишнього природного середовища Антарктики. Варто завчасно подумати над можливими варіантами продовження мораторію на видобуток корисних копалин у регіоні. Природа Антарктики доволі швидко реагує на будь-які зміни клімату і сигналізує про це. Меркантильний підхід у ставленні до навколишнього середовища має згубні наслідки. Але перефразуємо ідею Дена Брауна, втілену в його творі «Джерело»: «Все залежить від того, чи зможе людство навчитись не застосовувати технології собі на шкоду».

Джерела та література

1. Convención sobre la conservación de los recursos vivos marinos antárticos. URL: https://documents.ats.aq/keydocs/vol_1/vol1_12_CCAMLR_CCAMLR_s.pdf
2. El Tratado Antártico. URL: https://documents.ats.aq/keydocs/vol_1/vol1_2_at_antarctic_treaty_s.pdf
3. Protocolo al Tratado Antártico sobre Protección del Medio Ambiente. URL: https://documents.ats.aq/keydocs/vol_1/vol1_4_AT_Protocol_on_EP_s.pdf
4. Secretaria del Tratado Antártico. URL: <https://www.ats.aq/devAS/Parties?lang=s>
5. Національний антарктичний науковий центр. Міжнародне співробітництво. ДУ НАНЦ. URL: <http://uac.gov.ua/international-cooperation/>

Вонсович Олена

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ

Ключові слова: глобалізація, міжнародна безпека, міжнародні відносини, економічний розвиток, суверенітет.

Keywords: globalization, international security, international relations, economic development, sovereignty.

Актуальність теми впливу глобалізації на міжнародну безпеку та стабільність не може бути переоцінена в сучасному світі. Все більша інтеграція економіки, політики, культури та технологій у глобальному масштабі відкриває нові можливості, але водночас створює нові виклики для міжнародної безпеки та стабільно-